

zaterdag

20.09.2014

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Piet Swerts

Casco Phil

Mozart & Pärt

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Casco Phil (BE) werd in 2008 opgericht als Belgische Kamerfilharmonie. Intussen was Casco Phil te gast in talrijke binnen- en buitenlandse zalen. Casco Phil streeft naar een nieuwe invulling van het begrip 'orkest'. De cyclus van klassieke projecten wordt versterkt, maar tegelijk worden unieke en grensverleggende projecten toegevoegd. Kansen geven aan jong talent behoort ook tot de pijlers. Elk seizoen staan één of meerdere wereldpremières van Vlaamse componisten op het programma en krijgen talentvolle solisten van eigen bodem een prominente plaats. Dat de organisatie toekomstgericht werkt, treedt ook naar voren in haar sterke sociale missie. Niet toevallig werd Casco Phil in 2011 gevraagd als huisorkest tijdens iedereen Klassiek. 'Publieksuitbreiding' en 'cultuur brengen voor alle lagen van de maatschappij' worden uitgebreid toegepast in haar kinderwerking en in haar projecten voor moeilijk benaderbare kansengroepen. Casco Phil staat voor een Creatieve, Avontuurlijke, Sociaal-geëngageerde Culturele Organisatie.

Benjamin Haemhouts (BE) legde zich na een carrière als solotrombonist in de Duitse Bamberger Symphoniker toe op het dirigeren en studeerde orkestdirectie bij de Russische dirigent Alexander Polyanichko, bij wie hij ook assistent was. Zijn samenwerking met dirigenten als Sir Simon Rattle, Valery Gergjev, Bernard Haitink, Herbert Blomstedt, Gustavo Dudamel, Guiseppe Sinopoli, Jonathan Nott en Esa-Pekka Salonen oefende een blijvende invloed op hem uit. Sinds hij in 2008 chef-dirigent werd van Casco Phil vallen zijn grensverleggende programma's op, waarin hij graag hedendaags werk combineert met composities uit de barokke en klassieke periode. Als gastdirigent dirigeerde Benjamin Haemhouts tal van jeugdorkesten, waaronder de Junge Deutsche Philharmonie, het

Symfonisch orkest van het Conservatorium Antwerpen en het Orchestre Jeunesses Musicales. Hij dirigeerde de wereldpremière *La Création* van André Laporte en was te gast bij verschillende ensembles voor hedendaagse muziek in België, Nederland en Duitsland.

Annelien Van Wauwe (BE) is een jonge Belgische klarinettiste en laureate van de prestigieuze 61e Internationaler Musikwettbewerb der ARD München. Ze studeerde aan de Musikhochschule Lübeck in Duitsland in de klas van de internationaal gerenommeerde soliste Sabine Meyer. Van Wauwe zette haar studies verder in Parijs, Rome en Berlijn. Als soliste speelde ze met o.a. Brussels Philharmonic, het Orchestre de Chambre de Genève, het Wiener Kammerorchester, het Kölner Kammerorchester, het Symphonieorchester Osnabrück, het Swedish Chamber Orchestra, het Münchner Kammerorchester en het Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks. Ze wordt regelmatig uitgenodigd als soliste en kamermuzikante door voorname festivals en concerthuizen.

Uitvoerders en programma

Casco Phil (voorheen Belgische Kamerfilharmonie): orkest
Benjamin Haemhouts: dirigent
Annelien Van Wauwe: klarinet

—

Arvo Pärt (1935)
Fratres (1977)

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)
Klarinetconcerto in A, KV622 (1791)
- Allegro
- Adagio
- Rondo. Allegro

Arvo Pärt
Festina Lente (1988-90)

— pauze —

Wolfgang Amadeus Mozart
Symfonie nr. 41 'Jupiter' in C, KV551 (1788)
- Allegro vivace
- Andante cantabile
- Menuetto: Allegretto
- Molto Allegro

Arvo Pärt
Cantus in memoriam Benjamin Britten (1977)

ORKESTRAAL

Dit concert wordt opgenomen door Klara en uitgezonden op 06.10.2014 om 20 uur tijdens 'Klara Live'. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloembled.

Pärt versus Mozart: architectuur als poëtisch gegeven

Arvo Pärt, een Estse componist van hoofdzakelijk sacrale muziek, studeerde eind jaren 50 in Tallinn bij Heino Eller en schreef nadien veel seriële muziek, hetgeen echter leidde tot een artistieke en spirituele crisis.

Pärt: 'Het complexe, veelzijdige verwart mij alleen maar, ik heb nood aan een zoektocht naar eenheid. Wat is het juist, dat ene ding, en hoe kan ik mijn weg ernaartoe vinden? (...) *Tintinnabulatie* is zoiets: daar ben ik alleen en een met de stilte. Ik heb ontdekt dat het volstaat om één toon mooi te laten klinken, deze ene toon of een moment van stilte troost me.'

Pärt ontwikkelde het *tintinnabuli*-principe, Latijn voor 'klokjes', in de late zeventiger jaren nadat hij geen uitweg meer zag in zijn eigen experimenten met allerhande stijlen; het werd zijn muzikaal antwoord na een lange en diepgaande studie van het gregoriaans, de Russisch orthodoxe muziek maar vooral de polyfonie bij Josquin, de Machaut, Obrecht en Ockeghem. De compositietechniek exploreert mogelijkheden om een tonaal centrum als een alomtegenwoordige resonantie te laten klinken, eerder dan een begin- en eindpunt binnen het verloop van een muzikaal discours te laten zijn; daarvoor gebruikt Pärt twee types muzikale lijnen. Paul Hillier typeerde in zijn studie van 1997 deze lijnen als M- en T-lijnen. M-lijnen of 'Melodische' lijnen zijn gekenmerkt door trapsgewijs bewegingen, dalend of stijgend, meestal binnen een diatonische of modale toonladder die volgens een bepaald patroon worden ontwikkeld. De T-lijnen of 'Tintinnabuli' lijnen verzekeren de sonoriteit van het tonaal of modaal centrum door beperking tot de akkoordtonen. Zodoende zijn M-lijnen een horizontaal of lineair en de T-lijnen een verticaal of harmonisch gegeven: simultane combinatie

van beide lijnen geven een specifieke kristalliserende klankwerking van de drieklank.

Cantus in Memoriam Benjamin Britten

'Waarom beroerde de dood van Benjamin Britten, 4 december 1976 me zo sterk? Toen was ik blijkbaar op een punt gekomen waar ik de grootte van omvang van zulk een verlies pas goed beseftte. Onverklaarbare gevoelens van schuld kwamen in me op. Ik had nog maar pas Britten voor mezelf ontdekt. Vlak voor zijn dood begon ik net de ongewone puurheid van zijn muziek te appreciëren, de puurheid van zijn muziek waren verwant met deze van Guillaume de Machauts balladen. Voor een lange tijd had ik trouwens Britten persoonlijk willen ontmoeten en nu zou dit dus niet meer kunnen.'

Cantus, elegie of rouwbetuiging van de Engelse componist zijn dood is een meditatief werk, maar niet gebaseerd op bijbelse teksten. Een buisklok slaat driemaal pianissimo met 12 tijden tussen elke slag, het is de begrafenis klok van Brittens dood. Het keert regelmatig terug doorheen dit werk. Zoals in vele van Pärts werken zijn de constructies van de melodie gestoeld op het additieve principe: de eerste violen spelen een eenvoudig dalende toonladder in la antiek, eerst met een toon beginnend, dan hetzelfde toon herhalend en er een tweede, nadien derde, vervolgens vierde en steeds zo verder toevoegend. Zo blijft de harmonische onderlaag wel onbewogen maar zwelt de muziek van pianissimo naar fortissimo aan.

Een tweede element bij Pärt is de prolatietechniek zoals in de polyfone werken in de renaissance: de onderlinge partijen spelen weliswaar hetzelfde maar in een andere tijdsverhouding. Hier speelt de tweede viool aan het halve tempo van de eerste viool, de altviool speelt op kwartsnelheid ten

opzichte van de eerste viool, de celli op een achtste snelheid ervan, de contrabassen zelfs op een zestiende.

Festina lente

Opgedragen aan Manfred Eicher, Duits componist en contrabassist in een freejazz-trio van Joe Viera, werd het tien jaar later dan *Fratres* en *Cantus* gecomponeerd en heeft het in feite een contradictorische titel: *haast u langzaam*, dat wederom refereert naar een compositorisch principe, in dit geval de simultane uitvoering van de melodie in drie verschillende tempi: snel in de violen, medium bij de altviolen en traag bij de celli en contrabassen. Het was destijds het motto van keizer Augustus en verwijst naar de gelijkmatige ontwikkeling van het menszijn in zijn wijze van handelen, geduld uitoefenen en zichzelf leren beheersen, tevens een van de meeste voorkomende lijfspreuken in de renaissance, grafisch dikwijls voorgesteld als de schildpad met het zeil of de dolfijn met het anker.

Fratres

Misschien wel het meest gespeelde werk van de componist, in meer dan tien verschillende versies gearrangeerd, stoelend op dezelfde compositorische principes waarbij die magische cirkels van melodieën volgens een strenge additieve module van het hoogste register naar beneden zullen evolueren. De getallen 1 tot en met 8 worden achtereenvolgens gekoppeld E (1) D (2) Cis (3) Bes (4) A (5) G (6) F (7) en E (8), waarbij een cirkelend mechanisme ontrolt: 1278, 123678, 12345678, 8721, 876321, 87654321, en waarvan de hoofdmelodie drie maten telt, de eerste maat vier noten over zeven tijden is gespreid, de tweede zes noten over negen en de derde maat acht noten over elf maten.

Klarinetconcerto in A, K.V.622 — W.A.Mozart (1756-1791)

Dit driedelige concerto werd voor de virtuoze bassethoornspeler Anton Stadler in 1791 gecomponeerd en is het laatste voltooid werk van Mozart, oorspronkelijk opgevat voor bassetklarinet in G, een type met een lagere tessituur dan de gewone klarinet. Hoewel het origineel verloren is gegaan, heeft de uitgever destijds een versie gepubliceerd met aanpassingen naar boven toe om het speelbaar te maken voor de normale klarinet, omdat zelfs in Mozarts tijd de bassetklarinet een zeldzaam instrument bleek te zijn. Het werd voor het eerst uitgevoerd in Praag op 16 oktober 1791.

Symfonie in C, 'Jupiter', K.V.551

Deze compositie werd samen met de bekende 40e en 39e in een paar weken tijd gecomponeerd in 1788: de 39e staat 26 juni gedateerd, de 40e 25 juli, de 41e 10 augustus, en ze worden als het hoogtepunt beschouwd in zijn symfonische oeuvre. Voor zover men weet is de '*Jupiter*' nooit tijdens zijn leven uitgevoerd geweest. De bijnaam zou vermoedelijk ingegeven zijn door zijn impresario Johann Peter Salomon, Londense violist en sponsor van Haydn trouwens, in een arrangement van de symfonie voor piano, gemaakt door Muzio Clementi in Londen in 1823. De naam refereert aan de gelijknamige god omwille van het krachtige en zelfs olympische karakter van het stuk, vooral dan het prominent gebruik van trompetten en pauken in het eerste deel. Sluitstuk van deze vierdelige symfonie blijft de vijfstemmige fuga aan het einde van het *Molto allegro*: het hoofdthema bestaat uit slechts vier hoofdnoten C-D-F-E, waarrond Mozart simultaan vier andere thema's ontwikkelt in fugatische stijl zij het geheel in sonatevorm zal blijven.

Een nieuw instrument: de klarinet

Van Mozarts *Concerto KV622*, geschreven voor zijn vriend Anton Stadler, de beroemdste klarinettist van zijn tijd, is helaas de oorspronkelijke solopartij, geschreven voor bassetklarinet (die tot een terts lager gaat dan de gewone klarinet), verloren gegaan. Pas omstreeks 1960 werden pogingen ondernomen tot een reconstructie van de oorspronkelijke partij en tot uitvoeringen op bassetklarinet. De solopartij overleefde enkel in een door de uitgever (Breitkopf & Härtel) aangepaste versie voor klarinet.

Deze laat-18e-eeuwse klarinet vertoonde wel aanzienlijke verschillen met die van vandaag. Al sedert de 16e eeuw kende men in Frankrijk de chalumeau, een houten blaasinstrument met cilindrische boring en een enkel rietblad, zes vingergaten vooraan en één achteraan. In de 17e eeuw trachtte men in Duitsland dit instrument te verbeteren. Het was de Neurenberger Jean-Christophe Denner (1655-1707) die omstreeks 1690 zoveel vernieuwingen aanbracht dat er in feite een nieuw instrument ontstond: de klarinet, zo genoemd door Denner omdat de hoge tonen hem deden denken aan het timbre van de trompet (in het Italiaans: *clarino*). Het aanbrengen van twee kleppen was slechts een van deze vernieuwingen. Denners zoon Jacob voegde daar omstreeks 1720 een derde klep aan toe en bracht een kleine opening bij het mondstuk aan. Jacob Denners klarinetten bestonden uit drie stukken die onderling verbonden waren door beslagringen, meestal van ivoor. Het middenstuk kon vervangen worden door langere of kortere stukken om het spelen op verschillende toonhoogten mogelijk te maken, wat destijds ook bij blokfluiten en traverso's gebruikelijk was. Aanvankelijk werd het riet tegen de bovenlip gedrukt. De klarinettisten van Mannheim waren de eersten om, zoals

tegenwoordig, het riet tegen de onderlip te drukken. Het is onduidelijk welke bouwer als eerste een vierde klep aanbracht. Zeker is dat Mozart hoogstens een vijfkleppen-klarinet kan gekend hebben, want de zesde klep werd pas in 1791 aangebracht. Die hebben we te danken aan Xavier Lefebvre, leraar aan het Parijse conservatorium. In 1810 bracht de virtuoos Iwan Müller het aantal kleppen op 13 en omstreeks 1842 werd op aanraden van professor H.E. Klosé het Boehm-systeem, ontwikkeld door Theobald Boehm (1794-1881) voor de dwarsfluit, door de bouwer Louis-Auguste Buffet ook toegepast op de klarinet.

Blijkbaar werd in België de klarinet (type J. Denner) voor het eerst in een orkest gebruikt toen in 1720 Jean-Adam-Joseph Faber, kapelmeester van de Antwerpse kathedraal, zijn mis met orkest, die een klarinetpartij bevat, liet uitvoeren. In Frankrijk was het orkest van de la Pouplinière het eerste dat over twee klarinettisten beschikte: de Duitsers G. Prosh en Flieger. Rameau was de eerste die in een opera, *Zoroastre* (1749), en in zijn pastorale *Acanthe et Céphise* (1751) klarinetten gebruikte.

In Wenen werd de klarinet pas rond 1770 in het orkest geïntroduceerd. Door Anton Stadler leerde Mozart deze nieuwe klarinettenfamilie kennen en schreef hij voor een van haar leden een van de mooiste concerto's uit de muziekliteratuur.

Johan Huys

Casco Phil

eerste viool

Vadim Tsibulevsky
An Simoens
Laeticia Cellura
Anna Buevich
Maya Shvartsman
Sophie Cohen

tweede viool

Dirk Uten
Pieter Decolvenaer
Karin Gutsche
Jolanta Iwaniuk
Ella Renard

altviool

Manon Vervaet
Helena Raeymakers
Anzhim Medetbayeva
nn

cello

Antony Gröger
Tom Verbeke
nn

contrabas

Bram Decroix
Olivier Garnier

fluit

Frank Vanhove
Esther Ursem

hobo

Luk Nielandt
Yf Bourry

klarinet

Geert Baeckelandt
Wendy Hendrikk

fagot

Karsten Przybyl
Kristien Pieters

hoorn

Johan Van Neste
Evi Baetens

trompet

Frankie De Kuyffer
Ester Van Nuffel

timpani

Philip De Jager

harp

Leen Van der Roost

Christina Pluhar © Marco Borggreve

do 30.10.14 / 20.00 / Concertzaal **L'Arpeggiata / Music for a while: Purcell goes jazz**

Het is maar een kleine stap van barokke baslijnen naar aanstekelijke jazz-improvisaties. Eentje die L'Arpeggiata al jaren met overtuiging en verve weet te zetten. In haar gloednieuwe programma infiltreert Christina Pluhar met haar gasten de wereld van Henry Purcell. Verwacht u aan Purcells grootste hits in een onverwachts hedendaags jasje.

Rotterdams Philharmonisch Orkest © Andreas Terlaak

za 15.11.14 / 20.00 / Concertzaal **Rotterdams Philharmonisch Orkest / Beethoven & Shostakovich**

Dat Shostakovich' symfonieën gesneden koek zijn voor het Rotterdams Philharmonisch Orkest, werd in Brugge al met overweldigend succes bewezen. Shostakovich' *Achtste*, somberste symfonie werd een schrijnende aanklacht tegen de waanzin van de oorlog. Ruim een eeuw vroeger schrijft Beethoven zijn *Keizersconcerto*, een van de origineelste, briljantste en tegelijk moeilijkste concerto's die er bestaan.

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 'T ZAND 34 BRUGGE

CONCERTGEBOUW SERVIES

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. Alle info over de deelnemende horecazaken op www.concertgebouw.be/servies.

MUZE
MUSE

Ontdek meer klassieke muziek
op muzemuse.eu

 Vlaanderen
verbeelding werkt

 west-vlaanderen
de geëlvren provincie

BRUGGE

 TOEGANG

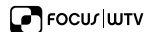
FLUXYS

DMorgen

Knack

Klara

GOBRA
be

 FOCUS | WTV